

Soru-Cevap

(İslami) Bankalarla Muamele Etmek

Abdulkerim Zeyd'e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Tulkarem ve Batı Şeria illerindeki İslami bankalar, İslam şeriatına göre mi çalışıyorlar?

Bu bankalara para yatırmak caiz midir, yoksa bunlar sırf tefecilik işlerini örtbas etmek için kullanılan isimler midir? Bundan nasıl emin olabiliriz?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Birincisi: Daha önce bu tür soruya birçok kez cevap vermiştik! 20/08/2010 ve 05/03/2011 tarihlerinde... Şimdi size, bu cevaplardan sorunuz için gerekli olan kısımları tekrar ediyorum:

[İslam'da akitler karmaşık ve meçhul değildir, aksine kolaydır, bilinir ve şeriat tarafından da net bir şekilde açıklanmıştır:

1- Herhangi bir malın satıcısı, o malın sahibi olmalıdır, sonra onu satışa sunar, müşteri onu görür, şayet kabul ederse akit gerçekleşir, aksi takdirde mal sahibinde kalır. Satıcıya ait olmayan bir malın satışı İslam'da caiz değildir ve bu konudaki deliller şunlardır:

Hakim Bin Huzzam'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ يَا تَيْيِبِي الرَّجُلُ يَسْأَلُنِي الْبَيْعَ لَيْسَ "Dedim ki: Ey Allah'ın Rasulü! Bir adam gelip benden satmakta olduğum şeyden yanımda olmayanı satmamı istedi. Sonra onu pazarda sattım. Bunun üzerine dedi ki: **Yanında olmayan şeyi satma.**" [Ahmed rivayet etti] Amr İbn Şuayb'tan, o da babasından, o da dedesinden şöyle dediği rivayet edilmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle demiştir: لَا يَحِلُّ سَلَفٌ وَبَيْعٌ، وَلَا شَرْطَانِ فِي بَيْعٍ، وَلَا رِبْحٌ مَا لَمْ تَضْمَنْ، وَلَا بَيْعٌ "Alış-veriş yaparken selef (paranın peşin malın sonradan verilmesi) helal olmaz. Alış-verişte iki şart olmaz. Tazmin etmedikçe kazanç olmaz. Yanında olmayanın satışı olmaz." [Ebu Davud rivayet etti]

2- Aynı şekilde Halife, kamu mülkiyetini insanlara dağıtmak veya onlara devletin mülkiyetinden yiyecek dağıtmak ister ve onlardan her biri de kendi payını bilirse, o zaman Halife'nin, devletten teslim almadan önce onun payını satması caiz değildir.

Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Ashabının tabi olduğu yol işte budur:

- Malik Nafi'den, Hakim İbn Hizam'ın Ömer İbn Hattab'ın emriyle insanlara yemek sattığını tahric etti; Hakim yemeği teslim almadan önce sattı. Bu durum Ömer İbn Hattab'a ulaşınca satışı iptal etti ve şöyle dedi: **(Sattığınız bir yemeği teslim alıncaya kadar satmayın.)**

- Malik, Mervan İbn Hakem zamanında el-Cer pazarındaki mallar için insanlara makbuz çıkarıldığını işittiğini tahric etti; insanlar malları teslim almadan önce bu makbuzları kendi aralarında alıp sattılar. Bunun üzerine Zeyd İbn Sabit ve Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Ashabından bir adam Mervan İbn Hakem'in yanına girdiler ve şöyle dediler: (Faizle satışı helal mi kıldın ey Mervan! Mervan dedi ki: (Bundan) Allah'a sığınırım, sen ne diyorsun? Dediler ki: İnsanlar malları teslim almadan önce bu makbuzları alıp satıyorlar. Bunun üzerine

Mervan, onları takip etmesi ve onları insanların ellerinden alıp sahiplerine geri vermesi için bir muhafız gönderdi.)

3- Ancak Müslüman ülkelerde sözde “İslami” bankalar gibi şeriatı çarpıtan ve kendilerine “İslami” adını veren kurumlar ortaya çıktı. Bunlar haram işlemlerle uğraşıyorlar ama diğer bankalar gibi tefecilik yoluyla değil, aksine başka bir haram yolu izliyorlar: çünkü o, Allah için insanlara yardım eden bir kurum değil, bir bankadır.

a- Sıradan bir bankaya gidip kredi almak isterseniz, size belli bir tefeci (riba bazlı) faizi verir. Eğer “İslami olarak” adlandırılan bir bankaya gider ve kredi isterseniz, bunu size bir ziyade olmaksızın vermez; bu yüzden ziyade ister ama sıradan bir bankanın yaptığı gibi açıkça yapmaz; çünkü İslami olarak adlandırılan bir bankadır! Bu yüzden insanların genelinin bildiği haram olan tefecilikle (faizle) işlem yapmak istemez ancak size şöyle der: Neden kredi almak istiyorsunuz? Siz de şöyle dersiniz: Bir araba veya belirli bir mal satın almak istiyorum...Ve bunun parasına sahip değilim. Bunun üzerine size şöyle der: Peki, biz onu alıp parasını nakit olarak ödüyoruz ve size belli bir miktar artırımla taksitli olarak satıyoruz. Böylece banka malı satın almadan önce sizinle anlaşmayı yapıyor, yani banka ile aranızdaki taksitli satış yapılmış, akit gerçekleşmiş ve **banka malı satın almadan önce** bağlayıcı hale gelmiş oluyor; dolayısıyla banka malı satın aldıktan sonra siz onu almakla yükümlüsünüz, yani satış sözleşmesi banka malı satın almadan önce yapılmış oluyor. Bu yüzden siz malı, banka sahip olduktan ve size sunduktan sonra almadınız. Dolayısıyla siz onaylasanız da onaylamasanız da burada onu reddedemezsiniz. Çünkü asıl olarak banka için değil sizin için satın alınmıştır. Dolayısıyla bu, sahip olunmayan bir şeyin satışı olup şeriatı göre caiz değildir... Şayet bankanın kendisine ait arabalardan oluşan bir teşhir salonu olur, bunları insanlara sunar ve bunları taksitle dilediği kimseye satarsa, satış sahih olur. Ancak banka, bilinen anlamda bir tüccar değil, ödediği paranın kârını almak isteyen bir bankadır; dolayısıyla “İslami” adına yakışmayan faizli bir ziyade almak yerine şerî olmayan bir işlem yaparak yani İslam’da haram olan sahip olunmayan bir şeyin satışını yaparak onu ve daha fazlasını elde ediyor!

b- Onlar bunu “Murabaha” olarak adlandırıyorlar ama öyle değildir; çünkü şeriatı göre murabaha satışı, malın sahibi oluyor ve onu satışa sunuyorsunuz. Örneğin müşteri gelip sizinle fiyat için pazarlık yapıyor, siz de ona ürünü alırken ödediğiniz miktarın üzerine bana kâr ver diyorsunuz, satın alması için teklif ettiğiniz fiyatı kendisine bildirdikten sonra kabul ediyor ve bundan emin oluyor. Bunun üzerine size hem bu fiyatı hem de üzerinde anlaştığınız kârı ödüyor. Gördüğünüz gibi mal, müşteriye sunulduğu sırada satıcının mülkiyetindedir. Dolayısıyla bunun, sözde İslami banka ve benzerlerinin yaptığı işlemde başka bir şey olduğu gayet açıktır.

c- Bazen buna “satış” değil de “vaat” diyorlar ki bu bir yanıltmacadır! Bu, yanlış bir ifadedir; çünkü tek taraflı ve iki taraflı vaat bağlayıcı değil ancak bankanın yaptığı işlem bağlayıcıdır; zira anlaşma, banka mala sahip olmadan önce yapılmıştır. Bu nedenle bir adam, banka arabaya sahip olduktan sonra bankaya ben satın almak istemiyorum diyemez. Bunun bankanın yaptığı işlemde olması imkansızdır. Çünkü akit, (mal) satın alınmadan önce yapılmış olup bu bir vaat değil bağlayıcıdır. Alım satımda vaat ise, elbette bağlayıcı değildir.

Satın alma vaadi de bağlayıcı değildir; ancak icap ve kabul akdi bağlayıcıdır. Bu ise araba bankanın mülkiyetine geçmeden önce banka ile adam arasında yapılmıştır; dolayısıyla onların aralarında geçen şey, adam için bağlayıcı bir satış sözleşmesidir. Zira banka arabaya sahip olmadan önce satış, banka ile adam arasından fiilen ve pratik olarak gerçekleşmiştir; bunun delili ise banka arabaya sahip olduğunda adamın arabayı satın almayı reddedememesidir. Bu da İslam’da satış açıklayan ve netleştiren şerî hükümlere aykırıdır.

d- Bazen de buna satış değil alım diyorlar; zira satın alma emrine veren adam olup bankaya benim için bir araba al diyor... Bu da aynı şekilde yanlış bir sözdür; çünkü bu, vekalet sıfatıyla yapılan bir işlemdir; yani adam, satın alma vekili olarak banka için belirli bir ücret karşılığında şu meblağda bir araba satın alması için bankaya vekalet vermiştir...Olay bu şekilde değildir; çünkü araba banka adına kayıtlıdır, dolayısıyla banka otomobil

galerisinden onun müşterisi olup arabayı adama taksitle satıyor ve adam belirtilen taksitin parasını ödeyene kadar araba banka adına kayıtlı olarak kalmaya devam ediyor. Yani araba adam adına kaydedilmiyor, yani belli bir ücret karşılığında satın alması için banka onun vekili oluyor, bilakis bu tamamen başka bir şeydir... Zira bu, her yönüyle bir vekalet değildir. Çünkü şayet adamın maddi gücü olsa ve bankayı kendisi için şu ücret karşılığında araba alması için vekil tayin etmiş olsa, şayet maddi gücü olsa bankaya değil satın almak için ondan daha deneyimli birine başvurur ve ondan daha ucuza satın alırdı...

Bu nedenle bu şekilde satış olarak adlandırdıkları şey, caiz değildir:

Sonuç olarak bu işlem, şer'an caiz değildir.

Onlardan birinin İslami bankalar hakkındaki yorumunu beğendim; zira sıradan bankaların faizli işlemle ilgilenmeyen insanların paralarını çektiğini, dolayısıyla geriye faizle işlem yapmayan dindar insanların kaldığını ve onların paralarının da sıradan bankaların dışında kaldığını söyledi. Bu yüzden sözde "İslami" bankalar dindar insanların paraları için bir tuzaktır; zira bu bankalar paraları, insanların genelinin haram olarak bildiği faizin dışındaki bir yolla kullanıyorlar, yani şer'i olmayan işlemler yoluyla kullanıyorlar; ancak basit insanları bunun şeriattan olduğuna ikna etmek kolay oluyor; örneğin tıpkı şeriatta Murabaha gibi bir isim araştırmak gibi; zira o, faiz gibi açık değildir, dahası dindar insanların çoğu onu bilmediğinden caiz olduğunu zannedebiliyorlar.] Bitti.

İkincisi: Bu bankalara emanet para yatırılmasıyla ilgili sorunuza gelince... Buna benzer bir soruyu 14/10/2012 tarihinde cevaplamıştık ve onun metni şöyledir:

[Harama vesile olan, haramdır; evet, ister kişinin tek taraflı olarak yaptığı bireysel bir fiil olsun, ister iki tarafın yaptığı bir fiil, yani akitlerden bir akit olsun, her fiilin üzerine uygulanır... Aradaki fark şudur; harama götüren vesileyi siz kullandığınızda, o zaman bu haramdan siz sorumlu olursunuz, eğer akitte taraf iseniz o zaman haram, harama götüren vesileyi işleyen tarafa düşmüş olur, eğer her ki taraf da bu yola girerse o zaman günah her ikisinin üzerine olur.

Bankaya bir emanet olarak, yani bankada faizsiz cari hesap olarak yatırdığınızda bankanın cari hesabınızı faizde kullanacağına dair bir zannı galibe sahipsensiz, o zaman bu emaneti bankadaki "cari hesabınıza" yatırmanız caiz olmaz. Ancak bankalar, faizli emanetler ile faizsiz cari hesap arasında ayırım yapmaktadır; faizle konulan birincisine gelince, bu faizde kullanılır ve bunda hiç şüphe yoktur. Cari hesapta ise kullanılabilir, bu, sizin cari hesabınızdan da olabilir veya başkasının hesabından da olabilir; çünkü cari hesap, sahibi tarafından istediği anda çekilmeye hazırdır... **Bu nedenle o, bir fasığın yanına emanet olarak koymaya benzemektedir;** bu yüzden şayet buna mecbur kalırsanız, sizin için bir şey yoktur. Dolayısıyla siz bilmediğiniz ve razı olmadığınız sürece emaneti başka türlü kullanırsa, günahı onun üzerine olur. Banka için de aynı şekildedir; cari hesabınızı faiz için kullandığını biliyorsanız caiz değildir.

Tabi ki banka veya fasık birinin yanına koymamak daha efdaldır.

Ancak tüm bunlar, ferdi mülkiyet, devlet mülkiyeti, İslami şirket veya sahipleri ile akdedilmiş bir anonim şirket gibi banka sözleşmesi geçerliyse-sahihse... yani batıl bir akde sahip olan anonim bir şirket değilse böyledir. Aksi takdirde onunla işlem yapmak her durumda caiz değildir.] Bitti.)

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 01 Muharremu'l Haram 1443

M. 09/08/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4159/>